

ЕТНО Репортер

Брой 2

Октомври 2008 г.

Издание на СОУ "Св. Св. Кирил и Методий" - с. Сатовча по проект:
ПОДОБРЯВАНЕ НА МУЛТИКУЛТУРНАТА СРЕДА В УЧИЛИЩЕТО И
ДЕТСКАТА ГРАДИНА В СЕЛО САТОВЧА

ТЕМИ В БРОЯ:

✓ Димитровден;

✓ Рмазан- Байрам;

✓ Калайджите;

Уважаеми читатели,

Вторият брой на вестник „Етнорепортер“ е вече факт. Предстои издаването на още 16 броя, с които се надяваме да допринесем за вашето културно обогатяване и толерантно поведение към различното около вас. Този вестник е продукт на проект, чиято основна цел е подобряване на мултикултурната среда в училището и детската градина в село Сатовча, като се спазват принципите на партньорство, прозрачност в работата, взаимопомощ и зачитане на човешките права.

Очакваме този вестник да бъде приятно четиво за всички ученици, учители, родители и граждани на Сатовча, да развива техния потенциал и възможности.

Пожелавам успех на редакционния екип и приятни минути с вестника на всички читатели.

Исмет Ушев ръководител на проекта

ОФОРМЛЕНИЕ
И ПЕЧАТ **MixArt**
e-mail: mixart@abv.bg
GSM 0898 770 558

ДИМИТРОВДЕН

Всяка година на 26 октомври в народния календар се отбелязва денят на Св. Великомъченик **Димитър Солунски**, наричан още „Митровден“ или „Разпус“. Някога целият месец се е наричал „Димитровски“. Според древните астрономически представи на балканските народи, годината се дели на два основни сезона – летен и зимен, чието начало се отбелязва съответно с празниците **Гергьовден** (6 май) и **Димитровден**. В традиционната ни култура тези двама светци са представяни като братя-близнаци, от които Димитър е първородният. Предполага се, че той е бил проконсул на Солун и много пъти спасявал града от вражески нападения. Загинал мъченически за христовата вяра на 26 октомври 306 г. За покровителството на светията си съперничат гърци, българи, сърби, руси. Св. Димитър е господарят на зимата, който пристига на земята на червен кон, а от дългата му бяла брада се изсипват безброй снежинки.

В подкрепа на това са и народните пословици: „Свети Димитър зиманоси, а Свети Георги лято.“

И „Дойде ли Димитровден, идва и снегът!“

Свети Димитър Солунски Чудотворец
икона от църквата
„Св. Георги“
в град Добрич, 1857 г.

Координати:

e-mail: etnoreporter_sou_satovcha@abv.bg
GSM 0894 665393
0894 665386

Редакционен екип:

Емилия Качанова
Нели Коемджиева
Веселка Каптиева
Клуб „Етнорепортер“

Очакването за първи сняг на този ден било свързано с приготвянето на дърва за огрев през зимата и прибирането на земеделските сечива. Като предвестник на зимата и студа, светецът се свързва със света на мъртвите. Затова около празника е една от найголемите задушници. Характерни са и трите дни след Димитровден – тнар. Миши празници, спазвани предимно от жените.

Много селища в страната празнуват на този ден общоселски и общоградски събори. Те са известни с правенето на курбани и организирането на веселия, отбелязващи завършването на трудовата земеделска и животновъдна година. Наред с това пчеларите чакат с нетърпение Димитровден. Вярвало се, че ако срещу празника месечината е пълна (има пълнолуние), пчелите ще се роят и кошерите ще се пълнят с много мед.

Характерен за този празник е и обредът булезване или полязка – вярва се, че ако първите полазници са момченца, през годината ще се раждат повече мъжки животни. Ако полазникът (човек, който влиза пръв в дома през този ден) е добър и имотен човек, годината ще е здрава, плодородна и благополучна. Според народно вярване в полунощ срещу Димитровден “небето се отваря”. Който е буден по това време, може да изрече своя молба към Бога. Ако човекът е праведен, Го спод ще изпълни желанието му.

На Димитровден започват годежите и сватбите – момите извиват “сгледно” – хоро пред погледите на ергените и техните родители, така възрастните избират бъдещите си снахи. На празника се готви петел за именника или кокошка за именницата. На трапезата се слага курбан от овче месо, гювеч с овнешко, печени ябълки, тиква.

Информацията подготви:
Йорданка Трендафилова
Ученичка в 11 клас, Клуб “Етнорепортер”

Знаете ли, че... **Според Житието на Св. Димитър** **Солунски...**

Св. Димитър е станал градоначалник на Солун след смъртта на баща си, приел християнската вяра и учил жителите на Солун да не се кланят на идоли, а да отворят сърцата си за Христа. Затова император Максимилиан заповядал да го заключат в тъмница. Дори и затворен, Св. Димитър продължил да разпространява вярата си сред народа, заради което бил погубен – промушен с копие в реброто. След време, при разравянето на някакъв ров, били открити мощите на Св. Димитър, които излъчвали целебно и благовонно миро.

В църковните песнопения Св. Димитър се възпява като мъченик, пазител на царете, поборник на войните, пристанище за нуждаещите се от помощ.

ИНТЕРВЮ С ЙОРДАНКА ПОПОВА (ТАСЕВА) ВЪВ **ВРЪЗКА С ПРАЗНУВАНЕТО** **НА ДИМИТРОВДЕН**

Въпрос: *Лельо Данке, приближава един от големите християнски празници – Димитровден. Може ли да ни разкажеш на нас, подрастващите, как се е отбелязвал той в миналото, за да се научим?*

Отговор: Димитровден е наистина голям християнски празник, той се чества от всички християни. По-рано, когато се изпълняваше по-стриктно религията, по-възрастните хора правеха тнар. “пето-хлебци” един ден преди празника.

Въпрос: *Какво означава “пето-хлебци”?*

Отговор: Това са пет малки хлебчета, върху които се слага специален кръст и различни изображения. Това се постига със специална фигура, направена от дърво – след като се омесят хлебчетата, тя се слага върху тях. Получената форма се нарича “просорник”. След като се направи, се раздава по махалата или се носи в черквата в тавичка. В средата на тавичката се слага една купичка с пшеница, около нея са хлебчетата, също се слагат бонбони или локум. А, в купичката се слага и една чашка олио или миро и се залива да гори през цялото време, докато трае ритуалът и свещеникът пее. След като свърши, свещеникът разчупва леко хлебчетата на кръст и чак тогава се раздават на всички, които са в черквата.

Въпрос: *А как се честват празника на именниците?*

Отговор: От черквата хората ходят в онези къщи, които имат именник. Гостите се посрещат с кафе – печено от ръж и после мелено, с бонбони, ябълки. След като се обиколят именниците, отиваме на площада и правим голямо хоро. Така се празнуваше едно време... Не като сега – с големи подаръци и гощавки предимно вечерта.

- Наистина е много интересно това, което ни разказа и е доста по-различно от празнуването на Димитровден.

Пожелаваме ти да си жива и здрава още дълги години и все такива интересни неща да ни разказваш.

Интервюто проведе:
Екатерина Шкуртова,
Ученичка в 8 клас,
Клуб “Етнорепортер”

РАМАЗАН БАЙРАМ

- 1. Своята милостно ошпа си отива,
звездите светят в прозрачно небе,
кристалният въздух свежест пропива,
душата ми радост обзе.**
- 2. С твоето име към Тебе вървя,
пътят ми осеян е с весели мисли.
Аз крача напред, но сякаш летя,
бързам с възхвали към храма Ти чи ст.**
- 3. С Твоята мъдрост сутрото идва,
след себе си води празник велик
врагове се сдобряват, а други ръкуват,
днес е ден за прошка и мир.**
- 4. С Твоята щедрост Байрама дойде,
светът днес се радва, ликува...
Стари и млади днес са добре,
днес Ислямът празнува!!!**

Вахди Бозов сп. “Селям”, 2004, кн.5

Точно тази истина посочва и Прагеникът:

“Народите преди вас се унищожиха, защото, ако някой силен извършел кражба, му прощавали, а ако някой слаб и нуждаещ се извършел лошо деяние, него го наказвали...”

Крайно време е да проумеем тази мъдрост...

(Из “Справедливостта ви сяма” сп. “Селям”, 2003, кн.1)

Материалът подготви:
Емилия Качанова

учител по история и цивилизация,
Клуб “Етнорепортер”

Сем. Бочукови от
с. Осина на празнична
байрамска трапеза

КАЛАЙДЖИИТЕ

Белюлики и синеоки, калайджиите се смятат за каймака на ромския етнос

Циганите - калайджиини обитават села и малки градове плавно по Тракийската равнина като заселванията са по няколко семейства в село, без да се формират махали. Чергарският начин на живот е изключително характерен за калайджиите. Поради това често те се населяват и в околностите на нашето село Сатовча плавно от пролетта до ранна есен.

Какво представлява калайджийският занаят? Той се наследява от баща или дядо. Пазарлъкът относно заплащането е задължителен - обикновено е в дрехи, вълноци, черги и храна, продукти от растителен и месен произход. Майсторът избира удобно място на сянка и издълбава дупка в земята - диаметър 30 см и дълбока 10 - 15 см. Събира дърва за огън, след като го напали и огънят се разгори и започва да се оформя жар, се поставят две по дебели дървета от двете страни на дупката, а успоредно се слага метален триъгълник с крачета. Огънят не трябва да е много силен, иначе ще изгори съда. Огънят на съда е задължителен - при необходимост той се изчуква. След това бакърната съдина се поставя на огъня да утори. Нагорещеният съд се отстранява с големи калайджийски влещи. С малките влещи “калайджийски машини” се държи малко памук. В определен съд се слага вода и сярна киселина и с памука се отрива загрения съд, който после се поставя във водата. Тази процедура се повтаря след ново загряване на изделието. Така се маха мръсотията, иначе няма да хване калай. Съдът се огрява и от вътре, тъй като почистването е двустранно. В миналото е нямало сярна киселина и се е слагала в казана с винска кожа. Калайджиията стъпва вътре и се върти с крака, преди това се слага вода и ръчен пясък под кожата. Затова казват “вържиш се като калайджиия”.

Следващият момент от подготовката е предоставен на жената калайджииня - тя хубаво го изтърква с намокрен парцал, потопен в пясък. С това подготвителният етап приключва и се пристъпва към същинското калайдисване. Майсторът взема от калай със стара консервна кутия, прибавя нишадърна прах, който разтваря калай, за да хваща. След като калайът се разтвори, се прибавя солна киселина (с нея се гаси) и цинков прах да кипне - сместа се разнася отново с памук, хванат с калайджийските влещи. Поставя се отново на огъня с калайджийските влещи да се нагрее. След като се свали от огъня, пак се намазва с калай като излишният се отстранява. Тази процедура се повтаря няколкократно до окончателното калайдисване на всички части на съда. Готовото изделие се поставя далеч от огъня, от киселина и мирисми, защото малко да поеме мириса и се уврежда.

Циганите-калайджиини държат синовете и внучите им да наследят занаята, ако някой от родата наблегне на ученето, него го оставят, но го учат как да калайдисва. Калайджиите разговарят на чист български език. Те могат лесно да се разпознаят - катифени поли в наситено зелено, турско синьо или тъмно червено, забравки в същите цветове, под които се показват сплетени на плитки коси. Мъжките се открояват с дългите си засукани и черни мустаци и почти задължителни каскетки.

КАЗАНДЖИЯ - КАЛАЙДЖИЯ

Българска народна
приказка

Един казанджия, като следвал бакърите, че са червени, не му ставало особено приятно и си казал: “Ех, да можех да калайдисвам, че да направя тиганите бели, да блестят! Не е зле да стана калайджия”. И така,

казанджията нагрел един казан добре и поставил калай, за да го калайдиса. Тъй въртял разтопения калай в казана, иначе въртял, а той, като живо сребро, все бясал по бакъра и нито капка не се залепвала. Мъчел се казанджията, ядосвал се - нищо не помагало. Дошли приятели да гледат какво ще стане. И почнали да го учат - един едно, друг - друго да смеси с калай, та дано хване. Всичко добре, но при тях се бил промъкнал и дяволът, та кой каквото казал, все му се надсмивал: “А бре, нищо не липсва, но майсторлъкът е да намериш колко срама калай трябва да се постави, там е тайната. Пъкто изведнъж такава работа не става - трябва човек да се мъчи, докато сполучи”. Така разправя дяволът. Всички се съзласили с него, съзласил се и казанджията. Той се мъчил три дена и три нощи да улучи мярката. Пот обливала челото на казанджията, много въздици изгорил, много калай изхабил, но всичко било напразно. Голяма мъка налегнала казанджията, не само затова, че не можел да намери мярката, но още защото дяволът всеки ден идвал в дюкяна му и нищо не харесвал: че калфата държал казана така, а не иначе; че огънят бил силен, че други път бил слаб; че калайът бил малко, а после пък много. Той все измислял такива дяволицини, които страшно сърдели казанджията и винаги срещал Дяволът не се спрял до пук - той застанал до чешмата да чака там калфата и да му се присмива. Не минало много време и ето, калфата дошъл на чешмата да налее вода. Дяволът се разжикал: “Е, казанджията може ли да калайдиса без мене казана?” А Калфата проклет дявола. По два-три пъти на ден се надсмивал дявола на калфата, когато дохождал на чешмата за вода и го надумвал да се скара с майстора и да побегне от него. Една вечер калфата отишъл пак за вода, а дяволът пак го запитал дали калайдисали казана. Калфата, който и без това бил ядосан, казал сърдито: “Е, пукна дявола, калайдисахме го”. Дяволът помислил, че казанджията е сполучил, затова му идело да се пукне от мъка и без да се усети, се издал: “Ами кой ви каза да турите нишадър, за да се хване калайът?”

Хитър излязъл калфата, той веднага се досетил, че нишадър трябва да се прибави.

Отърчал в дюкяна и обадил на майстора, какво чул от дявола. Купили нишадър. Щом посолчили казана с него, калайът веднага се хванал, като че ли с пукнал са го лелили. Калайдисали казана и го поставили на показ пред дюкяна да го следва цял свят. Всички, които следали калайдисания казан, се чудели и възхищавали. Приятелите на казанджията, който вече минавал за калайджия, казвали: “Е, майсторе, пукна вече дявола, щом успя да калайдисаш казана!”

Дяволът, като чувал тия думи и от приятелите, и от майстора, а най-вече от калфата, пред когото се изпуснал да каже: “Кой ви каза да турите нишадър в калай”, от голяма мъка се пукнал и осмърдял цялата махала. Така той си отмъстил. Затова и до ден-днешен, когато се калайдисва, засмърдява наоколо. Който не вярва, нека помръшше, когато калайдисват, и ще се увери.

Материалът подготвиха:
Емилия Качанова ученичка в 8 клас;
Мелко Балцкиева ученичка в 10 клас,
Клуб “Етнорепортер”

използвани източници:

liternetbg/folklor/sbornici/roki/kazandzhiya.htm

Информация от общи познания за калайджиите.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от СОУ “Св. Св. Кирил и Методий”, село Сатовча и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договора България-ЕС.

Според мюсюлманското летоброене (хиджра) Байрам е официален мюсюлмански празник, който се празнува два пъти в годината - като Рамазан Байрам и Курбан Байрам. Датите на байрамите не са фиксирани точно: всяка година се изместват с десет дни напред, защото, според хиджра, годината има 355 дни. Интервалът между двата Байрама е 70 дни.

Рамазан - Байрамът (на арабски: „ейд ал-фитр“) е мюсюлмански празник на разговяването, отбелязван в чест на приключването на говеенето (постите) през месец Рамазан (неговата същност и значение бяха описани в бр. 1 на в. „Етнорепортер“ б.р.). През тази календарна година Рамазан Байрамът се отбелязва от 30 септември до 2 октомври.

Последният ден от Рамазан (точно преди Байрам) е деня „арефе“. През този ден жените правят баници, мекици и др. и ги раздават на съседите.

Ходжата обявява началото на празника в свещения молитвен храм джамията, със специална молитва - „Байрам намаз“. Тя започва преди зазоряване и продължава до изгрев слънце. Байрамският поздрав представлява целуване на ръка на по-възрастните. Това става най-напред в семейството - децата и по-младите поздравяват своите родители и най-възрастните членове на семейството и искат прошка от тях за всички грешки, които са направили. Още на първия ден (може и на следващите два) се посещават гробищата и гробовете на близки починали хора, където се изричат специални дуи (молитви).

По време на трите дена се посещават домовете на близки хора, за им се честити празника. Навсякъде посрещат гостите с богата трапеза, отрупана с баници, различни ястия и най-вече сладки бонбони, баклава, кафе с много захар, поради което празникът е наречен още „Шекер-Байрам“. Децата обикалят къщите в селото и махалата и събират бонбони, сладки, пари. Поради това празникът е посрещан с най-голяма радост от децата. За послушание и добро поведение те получават от своите родители и близки и парични подаръци.

Мюсюлманската традиция повелява да се раздава милостиня на бедни, болни, сираци, възрастни, вдовци и вдовици без разлика на вероизповеданието.

Празникът е тържество на духа и тялото след едномесечните мюсюлмански пости. Той символизира всеопрощението, семейното единство, привързаността, уважението и почитта към възрастните.

Послание към всички мюсюлмани по случай празника:

Нека помолим Аллах да ни дари с искрени сърца (така, както Пратеникът му се обръща в молитвите си към Него), да ни укрепи и да ни сближи, да си простим грехите, допуснати един спрямо друг. Да премахне от душите ни всичко негативно: високомерие, злоба, ненавист, алчност, завист! Да си пожелаем да бъдем праведни, добросърдечни не само в месец Рамазан и Байрам, а подобно поведение да ни съпътства през целия живот!

Справедливостта в исляма

Справедливостта е качество, което се обича и възхвалява от Аллах и се отнася не само за мюсюлманите, а за всички хора. Поради това справедливостта е сиянието и на земята, и на отвъдния свят. Свят без справедливост е способен да затъне в тъмнината на невежеството и безправията. Издигането на едно общество, напредъкът му до достигане на цивилизованост е възможно единствено със справедливостта. Защото тя е тази, която обвързва и сближава хората.

В общества, между чийто личности няма справедливост, колкото и да са силни от икономическа гледна точка, гражданите им не могат да избегнат напрежението и безпокойството. Ако едно общество е обгърнато в подкуп, безправие, отвлечане и трафик на хора, омраза, кръвопролития, то в него е невъзможно да се говори за спокойствие и сигурност. Съвременното общество, което е пропито от раздори, завист и разруха, изпитва чувство на безстрашие от Аллах. А най-лошото е, че тези отрицателни явления се наблюдават много често и сред мюсюлманите, което не трябва да е присъщо за тях.

Единственият път, чрез който може да стихне тази голяма болка, е връщане на всички хора към мюсюлманската справедливост.

Свещеният Коран повелява: *“О, възрващи, бъдете твърди в справедливостта, свидетели в името на Аллах, дори и срещу Вас самите или срещу родителите и най-близките!”* (Ниса, 4:135)

При това положение, всеки мюсюлманин е длъжен да чуе тези божествени послания. Защото, ако в едно сърце, ако в една душа няма справедливост, тогава не може да бъдат създавани ценности в името на истината и доброто, на спокойствието и сигурността. Честността трябва да е залегнала дълбоко в нашето съзнание и поведение. Един мюсюлманин не може да бъде истински такъв, ако не носи справедливостта в себе си и не се отнася коректно към когото и да било.

Ако в едно училище или университет не господства справедливостта, не се прави разлика между трудолюбивия и неработещия, между учещия и неучещия, където не се учи на обич към истината, какви добродетелни хора могат да бъдат възпитани в тези места?! Хора, които са натоварени със задължения към държава и народ, ако не са вярващи, знаещи, честни, а са политически сметкаджии (превръщащи виновника в невинен, потисника в потиснат, пазят силния, а мачкат слабия), каква сигурност могат да дадат на обществото, не е ли то обречено на самоунищожение?!